

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2008. gada 18. novembrī*

Lieta C-158/07

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Centrale Raad van Beroep* (Nīderlande) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2007. gada 16. martā un kas Tiesā reģistrēts 2007. gada 22. martā, tiesvedībā

Jacqueline Förster

pret

Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji P. Janns [*P. Jann*], K. V. A. Timmermans [*C. W. A. Timmermans*], A. Ross [*A. Rosas*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*] un T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], tiesneši A. Ticano [*A. Tizzano*], H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*] (referents), R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], K. Šimans [*K. Schiemann*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], K. Toadere [*C. Toader*] un Ž. Ž. Kāzels [*J.-J. Kasel*],

* Tiesvedības valoda — holandiešu.

ģenerālvokāts J. Mazaks [*J. Mazák*],
sekretāre M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2008. gada 23. aprīļa tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- Fēršteres [*Förster*] vārdā — A. Nordheiss [*A. Noordhuis*], *advocaat*,
- Nīderlandes valdības vārdā — K. Viselsa [*C. Wissels*] un M. de Mola [*M. de Mol*],
pārstāves,
- Beļģijas valdības vārdā — L. van den Bruka [*L. Van den Broeck*], pārstāve,
- Dānijas valdības vārdā — B. Veisa Fohva [*B. Weis Fogh*], pārstāve,
- Vācijas valdības vārdā — M. Lumma [*M. Lumma*] un J. Mellers [*J. Möller*], pārstāvji,
- Austrijas valdības vārdā — K. Pezendorfere [*C. Pesendorfer*], pārstāve,
- Somijas valdības vārdā — J. Himanena [*J. Himmanen*], pārstāve,

- Zviedrijas valdības vārdā — A. Falka [*A. Falk*] un S. Juhannesone [*S. Johannesson*], pārstāves,

- Apvienotās Karalistes valdības vārdā — T. Herisa [*T. Harris*], pārstāve, kurai palīdz S. Lī [*S. Lee*], *barrister*,

- Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — Ž. Rozē [*G. Rozet*] un M. van Bēks [*M. van Beek*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2008. gada 10. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt EKL 12. un 18. pantu un Komisijas 1970. gada 29. jūnija Regulas (EEK) Nr. 1251/70 par darba ņēmēju tiesībām palikt kādā dalībvalstī pēc tam, kad darba attiecības šajā valstī beigušās (OV L 142, 24. lpp.), 7. pantu, kā arī Padomes 1993. gada 29. oktobra Direktīvas 93/96/EEK par studentu uzturēšanās tiesībām (OV L 317, 59. lpp.) 3. pantu.

- 2 Šis lūgums tika iesniegts tiesvedībā starp Fēršteri un *Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep* (turpmāk tekstā — “*IB-Groep*”) par daļēju iztikas stipendijas, ko viņa bija

saņēmusi saskaņā ar 2000. gada likumu par studiju finansējumu (*Wet studiefinanciering 2000*, turpmāk tekstā — “*WSF 2000*”), atcelšanu.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

- 3 Padomes 1968. gada 15. oktobra Regulas (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā (OV L 257, 2. lpp.), ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 1992. gada 27. jūlija Regulu (EEK) Nr. 2434/92 (OV L 245, 1. lpp., turpmāk tekstā — “Regula Nr. 1612/68”), 7. panta 2. punktā ir noteikts, ka darba ņēmējs, kas ir citas dalībvalsts pilsonis, citu dalībvalstu teritorijā bauda “tādas pašas sociālās un nodokļu priekšrocības, kā attiecīgās valsts darba ņēmēji”.
- 4 Regulas Nr. 1251/70 2. pantā ir it īpaši noteikts:

“1. Tiesības pastāvīgi palikt kādā dalībvalstī ir:

- a) darba ņēmējam, kas, pārtraucot darba attiecības, ir sasniedzis vecumu, kurš noteikts šīs dalībvalsts likumā par vecuma pensiju, un kas šajā valstī ir nodarbināts

vismaz pēdējos divpadsmit mēnešus, un ir tur nepārtraukti dzīvojis vairāk nekā trīs gadus;

- b) darbaņēmējam, kas ir nepārtraukti dzīvojis šajā valstī vairāk nekā divus gadus un pārtrauc strādāt kā darbinieks ilgstoša darba spēju zuduma dēļ.

[..]

- c) darbaņēmējam, kurš pēc trīs gadus ilgas nepārtrauktas nodarbinātības un dzīves šajā valstī strādā kā darbinieks citā dalībvalstī, paturot dzīvesvietu pirmajā valstī, kur viņš parasti atgriežas katru dienu vai vismaz reizi nedēļā.

[..]”

5 Saskaņā ar Regulas Nr. 1251/70 7. pantu:

“Tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, ko nosaka Padomes Regula (EEK) Nr. 1612/68, attiecas arī uz personām, uz kurām attiecas šī regula.”

6 Direktīvas 93/96 1. pantā ir paredzēts:

“Lai paredzētu nosacījumus, kas ļautu efektīvāk īstenot uzturēšanās tiesības, un lai nediskriminējošā veidā garantētu arodmācību pieejamību dalībvalstu pilsoņiem, kas uzņemti arodmācībuursos kādā citā dalībvalstī, dalībvalstis atzīst visu to studentu uzturēšanās tiesības, kas ir kādas dalībvalsts pilsoņi un kam minētās tiesības nepienākas saskaņā ar citiem Kopienas tiesību aktiem, kā arī tādu studentu laulātajiem un viņu apgādājamiem bērniem, ja students attiecīgajai valsts iestādei, vai nu iesniedzot deklarāciju, vai citā vismaz līdzvērtīgā veidā pēc viņa ieskatiem, pierāda, ka viņam ir pietiekami uzturlīdzekļi, lai viņš dzīvesvietas laikā neapgrūtinātu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmu, ar noteikumu, ka students ir uzņemts atzītā izglītības iestādē, kur viņa galvenais mērķis ir piedalīties arodmācību kursā, un ka uzņēmējā dalībvalstī viņam ir veselības apdrošināšana pret visiem apdraudējumiem.”

7 Direktīvas 93/96 3. pantā ir noteikts:

“Šī direktīva neļauj pretendēt uz iztikas stipendiju uzņēmējā dalībvalstī studentiem, kuriem piešķirtas uzturēšanās tiesības.”

8 Direktīvu 93/96 kopš 2006. gada 30. aprīļa aizstāja Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/38/EK (OV L 158, 77. lpp., un labojums OV 2004, L 229, 35. lpp.), kurai saskaņā ar tās 40. pantu bija jābūt transponētai dalībvalstu tiesībās līdz 2006. gada 30. aprīlim.

Valsts tiesiskais regulējums

- 9 No 2000. gada 1. septembra līdz 2003. gada 21. novembrim *WSF 2000* 2.2. pants bija formulēts šādi:

“1. Tiesības uz iztikas stipendiju ir studentiem, kuriem

a) ir Nīderlandes pilsonība,

b) nav Nīderlandes pilsonības, bet kuri dzīvo Nīderlandē un kuri saskaņā ar starptautiskas organizācijas līgumu vai lēmumu ir pielīdzināmi Nīderlandes pilsoņiem iztikas stipendiju jomā, vai

c) nav Nīderlandes pilsonības, bet kuri dzīvo Nīderlandē un kuri pieder pie noteiktas tādu personu grupas, kuras ir pielīdzināmas Nīderlandes pilsoņiem iztikas stipendiju jomā, kas ir paredzēta vispārējā valsts pārvaldes izdotā tiesību aktā.”

- 10 No 2003. gada 21. novembra *WSF 2000* 2.2. pantam tika pievienots otrais punkts:

“Atkāpjoties no [2.2. panta] 1. punkta b) apakšpunkta, prasība, ka studentam ir jādzīvo Nīderlandē, neattiecas uz studentiem, uz kuriem šo prasību nevar attiecināt

starptautiskas organizācijas līguma vai lēmuma dēļ. Noteikumus šī punkta atbilstoši piemērošanai var izdot ar vai saskaņā ar vispārēju valsts pārvaldes tiesību aktu.”

- 11 2005. gada 4. martā *IB-Groep* pieņēma vadlīnijas par migrējošu darba ņēmēju kontroles politiku (*Beleidsregel controlebeleid migrerend werknemerschap, AG/OCW/MT 05.11*). Šīs vadlīnijas stājās spēkā 2005. gada 23. martā un attiecas uz periodiem, kuriem tiek piešķirtas iztikas stipendijas no 2003. kalendārā gada. Tajās ir paredzēts, ka visi studenti, kas pārbaudes periodā ir strādājuši vidēji 32 stundas vai vairāk mēnesī, automātiski iegūst Kopienų darba ņēmēju statusu. Ja students neizpilda šo 32 stundu darba kritēriju, *IB-Groep* veic plašāku šī studenta personīgās situācijas izpēti.
- 12 Pēc 2005. gada 15. marta sprieduma lietā C-209/03 *Bidar* (Krājums, I-2119. lpp.) *IB-Groep* 2005. gada 9. maijā pieņēma vadlīnijas par Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas un Šveices studentu iztikas stipendiju pielāgošanu (*Beleidsregel aanpassing aanvraag studiefinanciering voor studenten uit EU, EER en Zwitserland*, turpmāk tekstā — “2005. gada 9. maija vadlīnijas”), kas tika publicētas 2005. gada 18. maijā.
- 13 Šo vadlīniju 2. panta 1. punktā ir noteikts:

“Studenti, kuriem ir kādas Eiropas Savienības dalībvalsts [...] pilsonība, ja iesniedz iesniegumu, var saņemt iztikas stipendiju saskaņā ar *WSF 2000* [...], ja viņi pirms iesnieguma iesniegšanas ir likumīgi uzturējušies Nīderlandē nepārtraukti vismaz piecus gadus. Pārējās *WSF 2000* [...] tiesību normas paliek pilnībā spēkā.”

14 2005. gada 9. maija vadlīniju 5. pants ir formulēts šādi:

“Šīs vadlīnijas stājas spēkā ar publicēšanu un ir piemērojamas ar atpakaļejošu spēku no 2005. gada 15. marta.”

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

15 Vācijas pilsoņe Fērštere 2000. gada 5. martā 20 gadu vecumā ieradās Nīderlandē, kur viņa tika uzņemta pirmskolas skolotāju mācību programmā un kopš 2001. gada 1. septembra — pedagoģijas bakalaura programmā *Hogeschool van Amsterdam* [Amsterdamas Augstskolā].

16 Studiju laikā Fērštere strādāja vairākos algotos darbos.

17 No 2002. gada oktobra līdz 2003. gada jūnijam Fērštere strādāja algotā praksē kādā Nīderlandes speciālajā skolā, pasniedzot papildu kursus skolēniem ar uzvedības problēmām un/vai psihiskiem traucējumiem.

18 Pēc šīs prakses Fērštere pārtrauca strādāt algotu darbu.

- 19 Pēc 2004. gada vidū veiksmīgi nokārtota pedagoģijas bakalaura gala eksāmena Fērštere minētā gada 15. jūnijā pieņēma piedāvājumu kļūt par sociālo darbinieci iestādē, kurā uzturas personas, kas cieš no psihiskiem traucējumiem.
- 20 No 2000. gada septembra *IB-Groep* Fēršterei piešķīra iztikas stipendiju. *IB-Groep* periodiski pagarināja šīs stipendijas izmaksu. Tā uzskatīja, ka Fērštere bija jāuzskata par “darba ņēmēju” EKL 39. panta izpratnē un tāpēc iztikas stipendijas ziņā saskaņā ar Regulas Nr. 1612/68 7. panta 2. punktu bija jāpielīdzina studentiem, kas ir Nīderlandes pilsoņi.
- 21 Kādā pārbaudē *IB-Groep* konstatēja, ka Fērštere no 2003. gada jūlija līdz šī paša gada decembrim nebija strādājusi algotu darbu. Tāpēc tā 2005. gada 3. marta lēmumā noteica, ka viņu vairs nevarēja uzskatīt par darba ņēmēju. Tādējādi lēmums par iztikas stipendijas piešķiršanu periodam no 2003. gada jūlija līdz 2003. gada decembrim tika atcelts un Fērštere tika aicināta atmaksāt nepamatoti saņemtās naudas summas.
- 22 Ar 2005. gada 12. septembra spriedumu Fēršteres *Rechtbank Alkmaar* [Alkmāras tiesā] celtā prasība tika atzīta par nepamatotu divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, šī tiesa uzskatīja, ka, tā kā Fērštere 2003. gada otrajā semestrī nebija strādājusi īstu darbu, viņa šajā periodā vairs nevarēja uzskatīt par Kapienu darba ņēmēju. Otrkārt, šī pati tiesa uzskatīja, ka Fērštere nevarēja saņemt iztikas stipendiju, pamatojoties uz iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, jo pirms pedagoģijas bakalaura studiju uzsākšanas viņa nebija integrējusies Nīderlandes sabiedrībā.

23 Fērštere par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Centrale Raad van Beroep* [Apelācijas tiesā sociālā nodrošinājuma un civildienesta lietās], galvenokārt apgalvojot, ka attiecīgajā periodā viņa jau bija pietiekami integrējusies Nīderlandes sabiedrībā, lai saskaņā ar Kopienu tiesībām varētu pretendēt uz iztikas stipendiju 2003. gada otrajam semestrim. Pakārtoti Fērštere apgalvoja, ka viņa bija jāuzskata par Kopienu darba ņēmēju visa 2003. gada laikā.

24 Šādos apstākļos *Centrale Raad van Beroep* nolēma pārtraukt lietas izskatīšanu un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

“1. Vai Regulas (EEK) Nr. 1251/70 7. pants attiecas arī uz studentu, kurš ir ieradies Nīderlandē, lai tur galvenokārt studētu, un sākotnēji ierobežotā apmērā papildus studijām ir strādājis algotu darbu, bet šobrīd ir pārtraucis strādāt?

2. Vai Direktīva 93/96/EEK liedz pirmajā jautājumā minētajam studentam veiksmīgi atsaukties uz EKL 12. pantu, lai saņemtu [iztikas] stipendiju?

3. a) Vai noteikums, ka ekonomiski nenodarbināti Savienības pilsoņi var atsaukties uz EKL 12. pantu tikai tad, ja viņi noteiktu laiku ir likumīgi uzturējušies uzņemošajā valstī vai viņiem ir uzturēšanās atļauja, ir piemērojams arī attiecībā uz studentiem piešķirto pabalstu uztura izmaksu segšanai?

b) Apstiprinošas atbildes gadījumā, vai ir pieļaujams, ka šajā periodā prasība par noteiktu uzturēšanās ilgumu tiek attiecināta tikai uz citas dalībvalsts, nevis uzņemošās valsts pilsoņiem?

c) Apstiprinošas atbildes gadījumā, vai prasība par piecu gadu uzturēšanās laikposmu ir saderīga ar EKL 12. pantu?

d) Noliecdošas atbildes gadījumā, kādu uzturēšanās ilgumu var pieprasīt?

4. Vai atsevišķos gadījumos pietiek ar īsāku likumīgas uzturēšanās laikposmu, ja citi apstākļi, izņemot uzturēšanās ilgumu, liecina par nozīmīgu integrāciju uzņemošās valsts sabiedrībā?

5. Ja ieinteresētās personas atbilstoši Eiropas Kopienu Tiesas spriedumam no EKL 12. panta ar atpakaļejošu spēku var gūt plašākas tiesības nekā iepriekš pieņemts, vai šīm personām var paredzēt ar šīm tiesībām saistītus leģitīmus nosacījumus saistībā ar pagājušiem periodiem, ja šie nosacījumi ir publicēti īsi pēc sprieduma pasludināšanas?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 25 Uzdotot šo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai students, kas atrodas tādā situācijā kā prasītāja pamata lietā, var pamatoties uz Regulas Nr. 1251/70 7. pantu, lai saņemtu iztikas stipendiju.
- 26 Regula Nr. 1251/70 nodrošina darba ņēmējam, kas ir pārtraucis profesionālo darbību, tiesības patstāvīgi uzturēties kādas dalībvalsts teritorijā pēc tam, kad viņš tur ir bijis nodarbināts algota darba ņēmēja statusā, un turpināt baudīt Regulā Nr. 1612/68 atzītās tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi salīdzinājumā ar vietējiem pilsoņiem. Šīs tiesības ir arī darba ņēmēja ģimenes locekļiem, kas dzīvo kopā ar viņu šīs pašas dalībvalsts teritorijā.
- 27 Nosacījumi tam, lai darba ņēmējam rastos tiesības palikt uzņemošajā valstī, ierobežojošā veidā ir uzskaitīti Regulas Nr. 1251/70 2. pantā (skat. 2003. gada 9. janvāra spriedumu lietā C-257/00 *Givane* u.c., *Recueil*, I-345. lpp., 29. punkts).
- 28 Papildus tam, ka ir jāievēro nosacījumi, kas saistīti gan ar veiktā algotā darba, gan ar uzturēšanās ilgumu, darba ņēmējam, kas ir bijis nodarbināts uzņemošajā dalībvalstī, ir tiesības tur palikt trīs gadījumos. Pirmkārt, ja šis darba ņēmējs brīdī, kad viņš beidz strādāt, ir sasniedzis šajā dalībvalstī vecuma pensijas saņemšanai noteikto vecumu. Otrkārt, ja nodarbinātība ir pārtraukta pastāvīgas darba nespējas dēļ. Treškārt, ja šis

darba ņēmējs uzsāk algotu darbu citā dalībvalstī, turpinot uzturēties pirmās valsts teritorijā, kur viņš principā atgriežas katru dienu vai vismaz vienu reizi nedēļā.

29 Kā izriet no lēmuma par prejudiciālo jautājumu uzdošanu, prasītājas pamata prāvā situācija neattiecas ne uz vienu no Regulas Nr. 1251/70 2. pantā minētajām situācijām.

30 Jāpiebilst, ka Fērštere profesionālo darbību apstrīdētajā periodā pārtrauca, lai studētu, neatsakoties no savas ieceres karjeru veidot Nīderlandē, kur viņa turpināja uzturēties.

31 Šādos apstākļos Fēršteri nevar uzskatīt par “kādas dalībvalsts [pilsoni], kas ir [strādājis] kā [algots darba ņēmējs] citā dalībvalstī”, Regulas Nr. 1251/70 1. panta izpratnē.

32 Regula Nr. 1251/70 tāpēc šajā lietā nav piemērojama.

33 Tāpēc uz pirmo jautājumu jāatbild, ka students, kas atrodas tādā situācijā kā prasītāja pamata lietā, nevar pamatoties uz Regulas Nr. 1251/70 7. pantu, lai saņemtu iztikas stipendiju.

Par otro līdz ceturto jautājumu

- 34 Ar šiem jautājumiem, kas ir izskatāmi kopīgi, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai un ar kādiem nosacījumiem students, kas ir kādas dalībvalsts pilsonis, kurš dodas uz citu dalībvalsti, lai tur studētu, var atsaukties uz EKL 12. panta pirmo daļu, lai saņemtu iztikas stipendiju. Iesniedzējtiesa jautā arī, vai nosacījuma par iepriekšēju piecu gadu uzturēšanos piemērošanu citu dalībvalstu pilsoņiem var uzskatīt par saderīgu ar minēto EKL 12. panta pirmo daļu un — apstiprinošas atbildes gadījumā — vai atsevišķos gadījumos ir jāņem vērā citi kritēriji, kas liecina par pastiprinātu integrāciju uzņemošajā dalībvalstī.
- 35 EKL 12. panta pirmajā daļā ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ, piemērojot EK līgumu un neskarot tajā paredzētos īpašos noteikumus.
- 36 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Eiropas Savienības pilsonis, kas likumīgi uzturas uzņemošās dalībvalsts teritorijā, var pamatoties uz EKL 12. pantu visos gadījumos, uz kuriem attiecas Kopienu tiesību *ratione materiae* (1998. gada 12. maija spriedums lietā C-85/96 *Martínez Sala, Recueil*, I-2691. lpp., 63. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Bidar*, 32. punkts).
- 37 Šie gadījumi īpaši ietver gadījumus, kas saistīti ar Līgumā garantēto pamatbrīvību izmantošanu un kas attiecas uz EKL 18. pantā piešķirto brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā (skat. 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-148/02 *Garcia Avello, Recueil*, I-11613. lpp., 24. punkts, un 2005. gada 12. jūlija spriedumu lietā C-403/03 *Schempp, Krājums*, I-6421. lpp., 18. punkts).

- 38 Šajā sakarā Tiesa jau ir lēmusi, ka dalībvalsts pilsonis, kas dodas uz citu dalībvalsti, kur viņš iegūst vidējo izglītību, izmanto EKL 18. pantā garantēto pārvietošanās brīvību (skat. 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā *C-224/98 D'Hoop, Recueil*, I-6191. lpp., 29.–34. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, 35. punkts).
- 39 Attiecībā uz sociālās palīdzības pabalstiem Tiesa ir lēmusi, ka ekonomiski nenodarbināts Savienības pilsonis var pamatoties uz EKL 12. panta pirmo daļu, ja viņš zināmu periodu likumīgi uzturas uzņemošajā dalībvalstī (iepriekš minētais spriedums lietā *Bidar*, 37. punkts).
- 40 Students, kas dodas uz citu dalībvalsti, lai tur uzsāktu vai turpinātu studijas, var gūt uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz EKL 18. pantu un Direktīvu 93/96, ja viņš izpilda tās 1. pantā paredzētos nosacījumus par pietiekamiem līdzekļiem un veselības apdrošināšanu, un par uzņemšanu akreditētā mācību iestādē, lai tur galvenokārt apgūtu profesiju.
- 41 Tāda studenta, kas likumīgi uzturas citā dalībvalstī, situācija tādējādi ietilpst Līguma piemērojamībā EKL 12. panta pirmās daļas izpratnē iztikas stipendijas saņemšanas nolūkā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, 42. punkts).
- 42 Taisnība, ka saskaņā ar Direktīvas 93/96 3. pantu šī direktīva neļauj pretendēt uz iztikas stipendiju izmaksu uzņēmējā dalībvalstī studentiem, kuriem ir uzturēšanās tiesības.

- 43 Tomēr šī tiesību norma neliedz dalībvalsts pilsonim, kas saskaņā ar EKL 18. pantu un tiesību normām, kuras pieņemtas tā īstenošanai, likumīgi uzturas citas dalībvalsts teritorijā, kur viņš ir iecerējis uzsākt vai turpināt studijas, šis uzturēšanās laikā pamatoties uz EKL 12. panta pirmajā daļā nostiprināto vienlīdzīgas attieksmes principu (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, 46. punkts).
- 44 Šajā sakarā tam, ka Fērštere ir ieradies Nīderlandē, lai tur galvenokārt studētu, nav nozīmes.
- 45 Turklāt saskaņā ar 2005. gada 9. maija vadlīnijām students, kas ir kādas Savienības dalībvalsts pilsonis, var saņemt iztikas stipendiju, ja pirms pieteikuma iesniegšanas viņš ir Nīderlandē likumīgi uzturējies nepārtraukti vismaz piecus gadus. Tā kā šis nosacījums par uzturēšanās ilgumu nav noteicams studentiem Nīderlandes pilsoņiem, rodas jautājums — kādiem ierobežojumiem var pakļaut studentu, kas ir citu dalībvalstu pilsoņi, tiesības saņemt iztikas stipendiju, lai atšķirīgā attieksme, kas no tā var rasties attiecībā pret šiem studentiem salīdzinājumā ar vietējiem studentiem, nebūtu diskriminējoša un tādējādi aizliegta saskaņā ar EKL 12. panta pirmo daļu.
- 46 Tiesa šo jautājumu ir izvērtējusi iepriekš minētajā spriedumā lietā *Bidar*.
- 47 Atšķirībā no šīs lietas lieta *Bidar*, kurā taisīts iepriekš minētais spriedums, attiecās uz valsts tiesisko regulējumu, kurā papildus uzturēšanās nosacījuma ievērošanai tādiem

studentiem no citām dalībvalstīm, kas pieprasīja pabalstu iztikas izdevumu segšanai, tika prasīts, lai viņi dzīvotu uzņemošajā dalībvalstī. Ciktāl minētajā spriedumā pamata lietā apstrīdētais tiesiskais regulējums liedza citu dalībvalstu pilsoņiem jebkādas iespējas kā studentiem iegūt tādas personas statusu, kas pastāvīgi uzturas konkrētajā valstī, šis tiesiskais regulējums šādiem pilsoņiem, lai kāda būtu viņu faktiskā integrācijas pakāpe uzņemošās dalībvalsts sabiedrībā, radīja situāciju, kurā nebija iespējams izpildīt minēto nosacījumu un tādējādi iegūt tiesības uz pabalstu iztikas izdevumu segšanai.

48 Iepriekš minētajā spriedumā lietā *Bidar* Tiesa norādīja, ka, lai gan dalībvalstis ir aicinātas, organizējot un piemērojot sociālās palīdzības sistēmu, izrādīt zināmu finansiālu solidaritāti ar citu dalībvalstu pilsoņiem, ikviena dalībvalsts ir tiesīga raudzīties, lai atbalsts uzturēšanās izdevumu segšanai studentiem no citām dalībvalstīm nekļūtu par pārmērīgu apgrūtinājumu, kas var kopumā iespaidot šīs dalībvalsts spēju piešķirt atbalstu (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, 56. punkts).

49 Tiesa arī ir uzsvērusi, ka dalībvalsts var leģitīmi atbalstu studentu uzturēšanās izdevumu maksāšanai piešķirt tikai tiem studentiem, kas ir pierādījuši zināmu integrācijas pakāpi minētās valsts sabiedrībā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, 57. punkts).

50 Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, Tiesa secināja, ka zināmas integrācijas pakāpes pastāvēšanu var pamatot ar konstatējumu, ka attiecīgais students zināmu laiku ir uzturējies uzņemošajā dalībvalstī (iepriekš minētais spriedums lietā *Bidar*, 59. punkts).

- 51 Runājot precīzāk par tāda piecu gadu nepārtrauktas uzturēšanās nosacījuma, kāds prasīts pamata prāvā apstrīdētajā valsts tiesiskajā regulējumā, saderību ar Kopienas tiesībām, ir jāpārbauda, vai šādu nosacījumu attaisno uzņemošās dalībvalsts mērķis pārliecināties par studentu, kas ir citu dalībvalstu pilsoņi, zināmas integrācijas pakāpi tās teritorijā.
- 52 Šajā gadījumā šāds nosacījums par piecu gadu nepārtrauktu uzturēšanos ir piemērots, lai nodrošinātu, ka attiecīgais iztikas stipendijas pieprasītājs ir integrējies uzņemošajā dalībvalstī.
- 53 Tā pamatojums Kopienas tiesību aspektā vēl pieprasa, lai tas būtu samērīgs ar valsts tiesībās noteiktu leģitīmu mērķi. Tas nevar būt plašāks nekā vajadzīgs šī mērķa sasniegšanai.
- 54 Nosacījumu par piecu gadu nepārtrauktu uzturēšanos nevar uzskatīt par pārmērīgu, it īpaši ņemot vērā prasības, kas noteiktas nepilsoņu integrācijas pakāpei uzņemošajā dalībvalstī.
- 55 Šajā sakarā jāatgādina, ka, lai gan Direktīva 2004/38 pamata lietas faktiem nav piemērojama, tās 24. panta 2. punktā, runājot par personām, kas nav darba ņēmēji, personas, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļi, ir noteikts, ka uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma studentiem, kas nav ieguvuši pastāvīgas uzturēšanās tiesības, piešķirt līdzekļus mācībām, ieskaitot arodapmācību, stipendiju vai studiju

kredītu formā, bet tās 16. panta 1. punktā ir paredzēts, ka Savienības pilsoņiem, kas likumīgi un nepārtraukti ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, ir tiesības pastāvīgi uzturēties šajā valstī.

- ⁵⁶ Tiesa arī ir precizējusi, ka, lai uzturēšanās nosacījums būtu samērīgs, valsts iestādēm tas ir jāpiemēro, pamatojoties uz skaidriem un iepriekš zināmiem kritērijiem (skat. 2004. gada 23. marta spriedumu lietā C-138/02 *Collins, Recueil*, I-2703. lpp., 72. punkts).
- ⁵⁷ Ļaujot ieinteresētajām personām skaidri zināt savas tiesības un pienākumus, 2005. gada 9. maija vadlīnijās noteiktais uzturēšanās nosacījums pēc savas būtības ir tāds, kas ļauj nodrošināt augstu tiesiskās drošības un pārskatāmības līmeni iztikas stipendiju piešķiršanā studentiem.
- ⁵⁸ Tāpēc ir jākonstatē, ka pamata prāvā apstrīdētajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētais piecu gadu uzturēšanās nosacījums nav plašāks nekā vajadzīgs, lai sasniegtu mērķi, kas paredz nodrošināt zināmu citu dalībvalstu studentu integrāciju uzņemošajā dalībvalstī.
- ⁵⁹ Šis atzinums neietekmē dalībvalstu tiesības piešķirt iztikas stipendijas tādiem citu dalībvalstu studentiem, kas neizpilda piecu gadu uzturēšanās nosacījumu, ja tās to vēlas darīt.

- 60 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz otro līdz ceturto jautājumam jāatbild, ka students, kas ir kādas dalībvalsts pilsonis, kurš dodas uz citu dalībvalsti, lai tur studētu, var pamatoties uz EKL 12. panta pirmo daļu, lai saņemtu iztikas stipendiju, ja viņš uzņemošajā dalībvalstī ir uzturējies zināmu periodu. EKL 12. panta pirmā daļa neliedz citu dalībvalstu pilsoņiem piemērot nosacījumu, ka viņiem iepriekš dalībvalstī ir jāuzturas pieci gadi.

Par piekto jautājumu

- 61 Uzdotot šo jautājumu, *Centrale Raad van Beroep* būtībā vēlas noskaidrot, vai Kopienų tiesības, it īpaši tiesiskās drošības princips, liedz ar atpakaļejošu spēku piemērot uzturēšanās nosacījumu, par kuru pamata lietas notikumu laikā ieinteresētā persona nevarēja zināt.
- 62 Šajā sakarā jāatgādina, ka 2005. gada 9. maija vadlīnijas stājās spēkā no to publicēšanas ar atpakaļejošu spēku, sākot ar 2005. gada 15. martu, proti, datumu pēc pamata lietas notikumiem.
- 63 Iesniedzējtiesa tomēr uzskata, ka 2005. gada 9. maija vadlīnijas ir atbilstošas, lai atrisinātu pamata lietu, ievērojot to, ka tajās ir atspoguļots veids, kā *IB-Groep* nolēma izpildīt iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, un to, ka šī sprieduma piemērojamība nebija ierobežota laikā.

- 64 Iesniedzējtiesa min, ka tās šaubas šajā sakarā rodas no risinājuma, kas rasts lietā, kurā pieņemts iepriekš minētais spriedums *Collins*, tāpēc, ka Tiesa šajā spriedumā uzskatīja, ka uzturēšanās nosacījumu sociālā pabalsta pieprasītājam varēja piemērot tikai tad, ja viņš attiecīgajā periodā jau varēja būt informēts par šī nosacījuma pastāvēšanu.
- 65 Kā izriet no šī sprieduma 56. punkta iepriekš minētajā spriedumā lietā *Collins*, Tiesa ir noteikusi, ka, lai uzturēšanās nosacījums būtu samērīgs, valsts iestādēm tas ir jāpiemēro, pamatojoties uz skaidriem un iepriekš zināmiem kritērijiem.
- 66 Lai atbildētu uz jautājumu, jāatgādina, ka, tā kā iepriekš minētā sprieduma lietā *Bidar* piemērojamība nebija ierobežota laikā, šajā spriedumā sniegto EKL 12. panta interpretāciju valsts tiesas var piemērot un tā tām ir jāpiemēro tiesiskajām attiecībām, kas ir radušās vai izveidojušās pirms minētā sprieduma taisīšanas, ja ir izpildīti nosacījumi, kas ļauj kompetentajās tiesās ierosināt lietu par minētās tiesību normas piemērošanu (šajā sakarā skat. 1980. gada 27. marta spriedumu lietā 61/79 *Denkavit italiana, Recueil*, 1205. lpp., 16. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Bidar*, 66. punkts).
- 67 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesiskās drošības princips, kas ir viens no vispārīgajiem Kopienų tiesību principiem, it īpaši pieprasa, lai noteikumi būtu skaidri, precīzi un to sekas būtu paredzamas sevišķi tad, ja tie var radīt negatīvas sekas personām vai uzņēmumiem (šajā sakarā skat. 1996. gada 13. februāra spriedumu lietā C-143/93 *Van Es Douane Agenten, Recueil*, I-431. lpp., 27. punkts, un 2008. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-347/06 *ASM Brescia*, Krājums, I-0000. lpp., 69. punkts).
- 68 No lietas materiāliem izriet, ka 2005. gada 9. maija vadlīnijās paredzētais uzturēšanās nosacījums tika ieviests, lai nodrošinātu pāreju starp iepriekš minēto spriedumu lietā

Bidar un Direktīvas 2004/38 transponēšanu. Šāds variants esot izvēlēts, lai izpildītu šīs direktīvas 24. panta 2. punktā un 16. pantā noteiktās prasības.

- 69 Tāpēc šķiet, ka tādā situācijā kā pamata prāvā citu dalībvalstu studentu tiesību uz iztikas stipendiju pakļaušana uzturēšanās nosacījumam, kas ir šīs tiesības veidojošs elements, neietver negatīvas sekas ieinteresētajām personām.
- 70 Tāpat, ņemot vērā, ka 2005. gada 9. maija vadlīnijas ieinteresētajām personām dod lielākas tiesības nekā tām bija saskaņā ar agrāko valsts režīmu, iepriekš minētajā spriedumā lietā *Collins* noteiktais kritērijs šajā lietā nav piemērojams.
- 71 Tāpēc uz uzdoto jautājumu jāatbild, ka tādos apstākļos kā pamata prāvā Kopienų tiesības, it īpaši tiesiskās drošības princips, neliedz piemērot uzturēšanās nosacījumu, kas citu dalībvalstu studentu tiesības saņemt iztikas stipendiju padara atkarīgas no uzturēšanās periodu pabeigšanas pirms šī nosacījuma ieviešanas.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 72 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēti lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) **students, kas atrodas tādā situācijā kā prasītāja pamata lietā, nevar pamatoties uz Komisijas 1970. gada 29. jūnija Regulas (EEK) Nr. 1251/70 par darba ņēmēju tiesībām palikt kādā dalībvalstī pēc tam, kad darba attiecības šajā valstī beigušās, 7. pantu, lai saņemtu iztikas stipendiju;**
- 2) **students, kas ir kādas dalībvalsts pilsonis, kas dodas uz citu dalībvalsti, lai tur studētu, var pamatoties uz EKL 12. panta pirmo daļu, lai saņemtu iztikas stipendiju, ja viņš uzņemošajā dalībvalstī ir uzturējies zināmu periodu. EKL 12. panta pirmā daļa neliedz citu dalībvalstu pilsoņiem piemērot nosacījumu, ka viņiem iepriekš dalībvalstī ir jāuzturas pieci gadi;**
- 3) **tādos apstākļos kā pamata prāvā Kopienu tiesības, it īpaši tiesiskās drošības princips, neliedz piemērot uzturēšanās nosacījumu, kas citu dalībvalstu studentu tiesības saņemt iztikas stipendiju padara atkarīgas no uzturēšanās periodu pabeigšanas pirms šī nosacījuma ieviešanas.**

[Paraksti]